

34

DISSERTATIO ACADEMICA
HISTORIAM DESCRIPTIONEMQUE
PAROECIÆ MÅNDTHARJU

SISTENS;

~~~~~
CUJUS
PARTEM PRIOREM,
CONSENTIENTE AMPLISS. FACULT. PHILOS. AB.
PRÆSIDE

JOH. FREDR. WALLENIO,
Eloqu. Professore Publ. & Ord. Imper. Ord. de S. Wolodimiro
in quarta classe Equite, & Societt. Oecon. Imp. Fenn. atque
Reg. Wermel. nec non Societ. Patriot. Holm. Membro,

VENTILANDAM,
PRO GRADU PHILOSOPHICO,

EXHIBET

DAVID BERNER,
V. D. M. Wiburgensis.

In Auditorio Superiori d. xxii Junii MDCCCXII,
h. p. m. confvetis.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

VIRO
ADMODUM REVERENDO ATQUE PRÆCLARISSIMO,
DOMINO
AXELIO ABRAHAMO BERNER,
ECCLESIAE, QUÆ DEO IN MENDYHARJU COLLIGITUR,
PASTORI MERITISSIMO,
FRATRI CARISSIMO!

*Ab illo inde tristissimo temporis momento, quo Indulgentissimi
Patris ambo orbatu fuimus auxilio, Tu solus, non minus in
difficiliore primum & valde dubia vitæ conditione, quam
deinde in feliciore, Parentis loco mihi adfuisi, curaque prorsus
singulari curasti, ne dolori & egestati succumberem. Tibi igitur
Frater Optime, hocce episculum in signum animi gratissimi
sacrum dicatumque volui, debui,*

Tui amantissimus Tibique obstrictissimus Frater,

DAVID BERNER.

*Nescio qua natale solum dulcedine captos
Ducit, Et immemores non sinit esse sui;*

OVIDIUS.

Paræcias inter Fennicas, quæ Rusfici Imperii fines a Sve-
cano haud ita pridem discriminarunt, non ulla arctius
cum utroque servavit commercium, quam *Cultrigerorum* illa
genitrix *Måndyharju*, eademque antiquioribus jam temporibus
Savolaxiam cum Tavastia jungens. Hanc ut descriptam Spe-
cimine Academico silterem, impulit non solum natalis terræ a-
mor, verum & optimi quondam, jam beatæ Parentis consilium,
subministrataque ab Eodem & sua & Spectatissimi quondam,
Rei Nitrariæ Directoris ABRAH. ARGILLANDRI Collectanea,
quibus accesferunt pleniora etiam, eodem ARGILLANDRO au-
ctore atque svasore incepta, Pastoris primum nostratium, tan-
demque Episcopi Borgoënsis ZACH. CYGNÆI, peculiari cuidam
libello (*Måndyharju Sockens och Kyrkas Historiebok*) inserta
Scholia atque Epimetra: quæ tamen omnia, propter magnam

A

an-

antiquiorum monumentorum jaçturam, manca esse atque imperfecta dolens fateor, in primis cum, quod illis addere ipse possim, vix habeam. At præstabit, puto, servari & in communem usum converti vel leviora illa, quæ ex tritibus pristinarum chartarum naufragiis enatarunt, quasi fragmina, aut qualemcunque saltem ex his aliisque jam notis concinnari Historiæ plus minus lacunosæ compagem, quam temporum injuriis permitti eadem & turpi patriarum rerum incuria deleri. Adjungere animus fuit etiam alia quædam ad cognoscendam Parœciam nostram spectantia: qua igitur Disertationis materia eligenda tractandaque bonam Lectoris gratiam inituros nosmet fuisse haud desperaremus, nisi vetarent partim temporis partim facultatum angustia, ne omnia simul & semel elaborata prodeant. Curabimus tamen, ut quæ in hac Opusculi parte attingi non permiserunt causæ jam dictæ, ea alius quidam commilitonum æquali studio, nec fero nimis, persequatur.

Expugnatam a. 1293 Careliæ (Savolaxiæ) partem australem Christiana, ut cruciatam decebat expeditionem, religione initiandam curarat Svecici regni Mareschallus THORKILLUS CANUTI, ministerio usus PETRI ELAVI, Episcopi Arosiensis. Ut autem erat Ecclesia illa primum plantata tenuis & late dispersa (a), ita Parœciæ initio paucæ eademque peramplæ. Sic ipsum

---

a) Vid. Litteræ Senatus Regni a. 1504 in crastino b. Calixti pape datæ, legendæ in Åbo Nya Tidningar a. 1789 N:o 42 p. 337 sq. Cfr. etiam Annotatt, Cel;mi H. G. PORTHAN ad PAULI JUUSTEN

plum Savolaxiæ nomen quondam non provinciæ erat, sed parœciæ (*Savilax, Sawlax, Savolax*) at provinciam amplitudine æquantis, templique sedem ibi fere habentis ubi sita jam est parœcia *S. Michaëlis* (b), nec nullam forte Tavastiæ, semi-sæculo ante occupatæ, partem complexæ. Comparet illud nomen in litteris actisque annorum 1329, 1337, 1370 (c), quin etiam paullo ante medium sequentis sæculi (d) & ferius (e), sed parœcia, propter crescentem incolarum numerum & nimiam locorum longinquitatem, sæpius partita, ita mutatum, ut nova Savolaxiæ majoris (*StorSavolax*) appellatio cœtui *S. Mi-*

A 2

cha-

Chronicon Episcoporum Finlandensium p. 644. Erat tamen istarum Litterarum tempore insigniter jam auctus Ecclesiarum numerus.

- b) PORTHAN I, c. p. 133, 231 sq. Åbo Tidn. 1791 N:o 15.
- c) PORTHAN I, c. p. 231 sq. 355. Åbo Tidn. 1785 Bih. p. 118.
- d) Åbo Tidn. 1785 N:o 14 p. 105 sqq.
- e) Documento huic opinioni esse videtur Index ille Ecclesiarum ruralium redituumque &c. Episcopalem Aboæ sedem tenente MARTINO SKYTTE annoque 1542 adornatus, de quo PORTHAN I, c. p. 315 & m. 691, cum inter Parœcias Careliæ undecim ibi enumeratas nomen proset *Sawlax*, sed nullum Kuopioënsi illi tractui peculiare; at 50 saltem annis post, in subscriptionibus Decreti Concilii Upsaliensis (a. 1593) nomina leguntur ANDRÆ, P. & P. in *StorSavolax*, & JOHANNIS MICHAËLIS, MATTHIÆQUE AUGUSTINI, Sacellanorum ibidem, neque minus THOMÆ JOHANNIS Pastoris, & PAULI LAURENTII Sacellani in *Cuopio*. Dubitare igitur licet, an tanta sit appellationis istius *StorSavolax* antiquitas, quanta in Åbo Tidn. 1791 N:o 15 perhibetur, illam scilicet, ad ipsum Sæculi 16:ti initium referendo.

chialis (f), minoris vero Savolaxiæ (*LittSavolax*) parœciæ novæ *Kuopio* sive, ut appellari aliquamdiu sœvit, *Tasifalmi*, per aliquod tempus adhæreret (g). Seceserat jam antea, & anno quidem 1442, a prillina cum Savolaxiæ majoris Ecclesia sacrorum communionem Ecclesia minor (*Capell*) *Fockas* (h), & forte aliæ plures: in quarum numero fuisse putamus, si minus Parœciam *Sysmä*, proprio Pastore eodem jam anno utentem (i), sed Ecclesiæ minoris *Hardola* interposito cœtui *S. Michaëlis* contterminam, at saltem Parœciam *Ithinmaa*, (aliquando *Nyby*, hodie *Ithis*) ab Episcopo Aboënsi ARVIDO KURCK a 1515 fundatam (k), & hoc quidem loco eo magis commemorandam, quod

Män-

- f) Åbo Tidn. I, proxime cit. ubi & de recentioribus ceteris ejusdem Parœciæ nominibus *Wisulax* & *Pellosniemi* commemoratur. Transisse posterius illud in totum aliquando territorium (*häräd*), docent subscripta laudati jam Concilii decreto provinciarum & territoriorum nomina. - Cfr. TUNELDS Geographie öfver Sverige, 7:de Uppl. 3:dje B. p. 507.
- g) S. GFR. H. PORTHAN Disf. Descriptionem Parœciæ Cuopio continentis P. Pr. Præl. JOH. BILMARK, Ab. 1775 p. 3 sqq. 12 sq. Subscripsisse Upsalensis Concilii decreto Sacerdotes Parœciæ *Kuopio*, jam observavimus; sed inter Territoria alterum illud conspicitur nomen *Tawifalmi*, vico cuidam ejusdem Ecclesiæ primitus inditum. Cfr. TUNELD I, c. p. 501 sq. Åbo Tidn. 1771 p. 125, 129.
- h) Åbo Tidn. 1784 p. 385 sqq. PORTHAN p. 515.
- i) PORTHAN loco proxime laudato; ubi etiam docetur Parœciam *Lappvesi*, eidem, ut videtur, Savolaxiæ majoris cœtui quondam subjacentem, anno sæpius dicto Pastore gavissam fuisse suo.
- k) Nittitur hoc factum Historicis nostris ignotum fide libri scripti (*Historisbok*) in templo Ecclesiæ Walkiala quondam aservati, sed flammis ante aliquot annos cum ipso templo deleti, Usurpare ta-

Mändyharju nostra, aut certe pars ejus *Tavastica* & *Kymmenegårdensis*, a parœciis *Lappvefi* & *Sysmä* tum primum separata, parere novæ illi parœciæ (*Ithimnaa*) eodem tempore incepit (1). Nam *Mändyharjuensis* quemadmodum vel proprium denum nacti Pastorem ad tres diu pertinuerunt Provincias, *Tavastiam* (m), *Savolaxiam* & *Kymmenegårdiam*, ita prius jam subjecti, quod ad animarum curam, fuerunt partim Ecclesiæ *StorSavolax* *Nyslottensis*, partim Parœciæ *Lappvefi* *Kymmenegårdensis*, partim denique Ecclesiis *Hollola* (n), *Ihhis* & *Sys-*

---

men eundem, adhuc incolumem, oculis, nonnullaque inde in suos usus excerpere Episcopo *Borgoënsium* supra laudato *ZACH. CYGNEO* & beato Patri meo mature satis contigerat. Neque huic narrationi repugnant aut facta post quinque circiter lustra (a. 1542) Parœciæ *Ithimnaa* (*Ilimä*) mentio (*PORTHAN* p. 691), aut nomina *ERICI PETRI*, Pastoris, & *CAROLI BARTHOLDI*, Sacellani in *Ithimna*, decretum Concilii *Upsaliensis* firmantia.

- l) Etiam hoc ex libro illo jam deperdito Ecclesiæ *Walkialensis* hausimus. De parte autem tractus *Mändyharjuensis* *Savonica* nihil ibi legendum erat; quæ igitur Parœciæ sæpius nominatæ *StorSavolax* subjacere perrexisse censetur.
- m) Hinc etiam in Sententia judiciali a. 1415 de limitibus inter *Savolaxiam*, *Tavastiam* & *Satacundiam* (*Åbo Tidn.* 1785, Bih. p. 56 sq., cfr. *PORTHAN* p. 420), atque in Litteris R. *CAROLI VIII.* de limitibus *Savolaxiam* inter atque *Tavastiam* (*Åbo Tidn.* 1782 p. 257 sqq.) commemoratur insula quædam *Naglasaari* (*Naulasaari*) freti *Naulasalmi* in *Mändyharju*, quæ & post pacem *Aboæ* a. 1743 partem *Ruslicam* parœciæ nostræ partem a *Svecana* distinxit.
- n) Commemoratur illa ad annum 1483 (quo forte nec multo antiquior) apud *PORTHAN* p. 611, eoque multa quondam delata fuisse terræque mandata *Mändyharjuensium* funera, ex traditionum fide

Sysmä Tavastensis Ditionum; donec, Sæculo 17:mo ineunte, *Mändyharju* in propriam erigeretur sui que juris Ecclesiam.

Ansam ulteriori huic separationi sine dubio dedit nimia etiam templorum sacerdotumque raritas, magnæque auditorum partis ab illorum sedibus distantia. Sæpe baptismo per plures annos caruerunt infantes, in primis cum propter legendi inscitiam neque a laicis administrari is posset: quo in genere referunt fuisse puerum quendam villæ rusticæ *Huhilo* non amplius tenerum, lociorum conviciis, quod baptizatus non esset, permotum, ad templum Ecclesiæ *Lappvesi*, milliarium prope 5 spatio per loca deserta & invia distans, ut sacro adspargeretur lavacro, abiisse, indeque nominis jamdudum sibi impositi, *Olavi*, confirmationem reportasse. Ferunt etiam copulatione sacerdotali sæpe caruisse sponso & sponsas, in vero licet viventes conjugio, ut taceam ad ægrotos & moribundos religionis solatia, ad bona utentes valetudine ipsius doctrinæ præcepta raro pertigisse. His igitur ut medela afferretur incommodis, a parœcia illa jam nominata *Ithinmaa* secreti demum fuere *Mändyharjuenses*, quod quidem haud multo post inauspicatam *PEURONII* cujusdam, Pastoris Ecclesiæ *Wälkiälä*, mortem, quæ in annum inciderat 1606, fuisse factum, liber ille supra laudatus historicus ejusdem Ecclesiæ docuit, idemque adducenda in sequentibus Pastorum, qui scilicet ad nostram pervenere notitiam, nomina confirmabunt.

Est

---

narrant P. A. CADD & J. F. BUCHT, Afh. om Hollola Socken, Åbo 1792 p. 2.

Est vero parœcia ista nostra *Mändyharju* etiam hodie satis spatiosa, & a templo in medio parœciæ sito ita partim in longitudinem, partim in latitudinem porrecta, ut ab æde illa sacra vicus maxime orientalis *Huhilo*, & vicus maxime occidentalis *Paißjärvi* 4 uterque milliaria distet, vicusque meridici proximus *Mouhu* & villa rustica *Niroidis* vici *Niinimäki*, qui septentrionem attingit proxime, ad spatium sesquimilliaris sint ab eodem quasi centro remoti. Cingitur eadem parœcia Septentrionem versus, illo tractu quem incolunt Ecclesiæ minoris *Hirvensalmi* (subest hæc parœciæ supra dictæ *S. Michaelis*) membra; ab Occidente, parœcia *Gustavi Adolphi* (quondam *Hardola*) cœtusque minoris (parœciæ *Hollola* subjecti) *Heinola* sedibus; a Meridie, parœciis *Ithis* & *Walkiala*; ab Oriente parœcia *Savitaipal* annexaque eidem Ecclesia *Suomenniemi*; & Boream versus, parœcia *Christina*. Elevationem poli & longitudinem loci (illius scilicet, in quo templum est ædificatum) nemo, quantum scimus, accurate determinavit; erit autem ex mappis Hällitiömio-Hermelinianis, illa circiter $60^{\circ} 24'$, hæc $44^{\circ} 25'$. (o) Distat de cetero templum nostrum a castello *Järventaipal* in confinio parœciarum *Walkiala* & *Luumäki* $4\frac{1}{2}$, a gubernatrice provinciæ sede *Heinola* 6, ab urbe *Willmanstrand* $8\frac{1}{4}$, a *Fredricshamnia* 10, a *Wiburgo* $14\frac{1}{2}$, ab urbe *Ludo-*

o) Parum quidem congruit illa latitudinis computatio iis, quæ habet BÜSCHING (Magazin für die neue Historie und Geographie 4 Theil p. 493) quibusque elevationem poli assignat urbi *Willmanstrand* $61^{\circ} 30'$ temploque Ecclesiæ *Luumäki* $61^{\circ} 45'$. Sed præterquam quod quadrante is usus fuerat ligneo & in hunc usum ex tempore fabricato, manifestus est aut ipsarum observationum, aut, ut veri videtur similis, typographi error, cum templum illud Luumäkienſe meridiei sit haud parum propius, quam urbs ista Willmanstrandensis.

Ludovicæ 16 (hieme 12), a *Borgoa* 18 (hieme 14), a *Petro-
poli* 28 $\frac{1}{4}$, ab *Aboa* 34 $\frac{1}{2}$ miliaria; nec suo forsitan pretio care-
bit observatio Cel. HASSELBOM (Matheseos quondam ad hanc
Academiam Profesoris), distantiam parœciæ nostræ a partecia
Tavastiæ *Pelkâne* recta 13 miliarium linea definientis (p).

Dictum in superioribus fuit, trium olim provinciarum fu-
isse parœciam nostram: Tavastburgensis, Nyslottenlis & Kym-
menegârdensis; ut proinde in tres quasi partes, nec istas ad-
modum inæquales secta videretur. Parebat porro prima illa
Gubernatori Helsingforsicæ, duæ vero reliquæ Gubernatori Will-
manstrandicæ sedem habentibus; sed suo singulæ Prætori (*Kro-
nofogde*), suo Exactori (*Länsman*) & in litibus causisque suo
Territoriali judici; nec erat nisi in Ecclesiasticis rebus indi-
viva unius Consistorii & unius Ministerii in omnes potestas.
Civilis autem illius in partes nimis multas distractio cum in-
commoda pareret & gravia & frequentia, omni quo valuit co-
nato in id elaboravit Pastor quondam Ecclesiæ nostræ meritis-
simus ZACHARIAS CYGNÆUS senior, ut non nisi uni regenda
committeretur quævis civilis quoque administrationis pars; quod
tamen antequam aggressus esset, alia quædam inciderat rerum
parœciæ nostræ mutatio, nec illa quidem expeditiorem effici-
ens negotiorum rationem. Ceserat nempe per pacem Aboæ
die 7 Aug. 1743 compositam pars Kymmenegârdensis tota Rus-
sicæ, manente quidem utcumque partes inter divulsas Ecclesia-
stica, sed magis etiam quam antea soluta Politica communionem.
Subjiciebatur scilicet pars illa Russica Satrapicæ (*Gouvernement*)
Wibur-

---

p) CHRIST, LIMNELL de Tavastia (Præf. H. HASSEL) Cap. Pr. p.
3 sq.

Wiburgensi, & Territorio *Lappvefi*; cum contra Svecica duobus, ut ante, Gubernatoribus parere pergeret. Vicit vero (quo anno, nescire nos fatemur) indefessa objectorumque impedimentorum multitudine vinci nescia laudati jam CYGNÆI perseverantia; qua igitur effectum, ut coalescerent duæ illæ Svecani tractus partes unoque regi inciperent Gubernatore (Nylando-Tavastorum), Prætoro uno, unoque Exactore, nec alia ad nostra usque tempora mutatione, quam ut, ex tenore novæ a. 1775 factæ Satrapiarum Fennicarum descriptionis, ad Satrapiam Heinolensem & Savolaxiæ Superioris territorium transirent. Uno itidem ab illo saltem tempore usæ sunt litium causarumque iudice Territoriali (Savolaxiæ majoris), unoque pariter Provinciali (Kymmenensi) Iudice: quæ tamen omnia non impediverunt, quo minus in tribus illis primitivis Paræciæ nostræ partibus, Savonica scilicet, Tavastensi & Kymmenegårdensi (Rusficæ nuper, jam vero Lappvesiensis nomine distincta) aliqua etiamnum obtineat qua linguæ dialectum, qua vestitum moresque, & in primis qua portionum virilium (*mantal*) in prædiis æstimationem, diversitas. Sic in Savonica parte 4 sic dicti campi tributarii (*Skattmarker*), pro quorum singulis, tributi loco, pellis una Sciurina (hinc *Oravanmaat* Fennis appellati) quotannis persoluta fertur (*q*), portionem virilem unam efficiunt; in parte Tavastorum demensa camporum singulis quæque oris æstimated (*Öreland*, Fenn. *Äyrinmaat*) tria (*r*); in parte Lappvesiensi (ut in toto certe Willmanstrand-

B den.

---

q) De pellibus Episcopo & Curatis Finlandiæ pendi solitis multa habet PORTHAN p. 122, 211 sqq. 230, 234 sq. 274, 315, 377, 690, (& Åbo Tidn. 1785 Bih. p. 119, 121 sq. 125---128); sed Regi etiam solvi svevisse documento est p. m. 517.

r) Par in nonnullis aliis Tavastiæ paræciis usu venit computandi ra-

denſi circulo, aut forte in tota Wiburgeniſi Satrapia) ager modiorum (*kappar*) ſexaginta. Computantur autem per univerſam parœciam portiones viriles haud diminutæ (*oſförmelade*) $51\frac{4\frac{3}{7}9}{6}$, quarum Lappveſienſi tractu $13\frac{1}{36}$, reliquis autem $38\frac{47}{4}$ continentur.

Limites, qui poſt pacem Aboënſem Imperium Ruſſicum a Svecano aliquamdiu ſepararunt, per noſtram quidem parœciam iidem fuerunt, qui antea a reliquis ejuſdem partibus ſecreverant Kymmenegårdenſem. Incipiunt illi meridiem verſus a cataracta *Woikoſki*, ad quam conflunt parœciæ *Mändyharju*, *Ithiſ* & *Walkiala*; aſcenduntque eorum ſenſim ſpiciendo per lacum *Sarkaveſi*, fretum *Wirranſalmi*, lacum *Zuolaveſi* & fretum *Naulaſalmi* (s); tum porro per lacum *Tarhaveſi*, fretumque *Miekafalmi* diriguntur ad orientalem plagam per lacum *Vähä Lahnaveſi*, cataractam *Pyhäkoſki*, lacum *Iſo Pyhäveſi* ejuſque inſulam, villæ paſtorali conterminam, *Pyhäſaari*; deinde per lacum ſpatioſiorem (*fjerd*) *Haapaſelkä*, fretum *Wuoldenſalmi* ſ. *Kiepinſalmi* & lacum *Kallaveſi* ad *Hongastaipal* pergunt, a jugo illo *Maanſelkä*, de quo in ſequentibus nonnulla, haud procul remotum, ſed intra parœciam, cui a *Chriſtina* nomen, ſitum. His terminis aboccidente & ſeptentrione comprehenſus tractus, per dimidium quamvis ſæculi & ultra Ruſſiæ jam acquiſitus, Svecicis tamen & juribus & judiciorum forma uti per quadraginta circiter annos perrexit, ſed poſteriori illa,
poſt

---

tio, ſed ita, ut in aliis ejuſdem dittonis locis non niſi 4, 5 aut 6 iſtiusmodi demenſa portionem virilem unam æquent.

s) Vid. ſupra not. m)

post constitutas a. 1783 (t) etiam in Wiburgensi Ditione Præfecturas (*Ståthållerfkap*) & Circulos (*Kretsar*) ita mutata, ut causæ minoris momenti curiæ rurali (*Landträtt*) Willmanstrandensi, parœcias suæ jurisdictionis quovis anno pluries visitaturæ, judicandæ permitterentur, graviores autem partim ad Tribunal Fredricshamnense, partim ad judicia publica & criminalia (*Rispråwan och Criminal-Tribunalet*) Wiburgensia deferendæ juberentur. Obtinuit hoc ad annum usque 1797, quo ab Imperatore PAULO I. abolita est recentior hæcce forensis disciplinæ constitutio, & antiquus juris dicundi ordo in integrum restitutus: quod etiam in omnem duraturum fore ætatem, tanto speramus fidentius, quanto propensior est in Fenniam, jam totam Sibi parentem, Mitissimi Imperatoris ALEXANDRI I. animus, quantoque & solennius promisit Idem illibatam semper mansuram institutorum nostrorum rationem, & magis insperantibus nobis participem hujus, Ediçto d. 11 (25) Dec. 1811 proposito, reddidit etiam illam Finlandiæ partem, quæ jam antea Rusfico subiecta fuerat sceptro.

Ad Ecclesiasticam Parœciæ nostræ constitutionem quod attinet, paruerat illa quondam Aboënsi (ad a. 1618), deinde Wiburgensi, tumque Borgoënsi Diœcesi. Inciderat autem post pacem a. 1743 difficilis quæstio non quidem de ipsorum Regnorum in hac saltem parœcia satis accurate descriptis finibus, sed de communionem sacrorum Rusficam inter partem atque Svecanam, imprimis cum & villa pastoralis & ipsum tem-

B 2

plum

---

†) CHRIST. DAN. Voss's Rusland beym Anfange des 19:ten Jahrhunderts, 1:e Abth. p. 157 sq. 173.

plum in ea sita essent parte, quæ Russicæ ditionis jam erat facta. Duo & ultra interceserunt anni, antequam Edicto (*Ukas*) Imperialis in Ditione Wiburgensi Cancellariæ die 19 Julii 1746 dato significaretur, placuisse Imperatrici, ut amborum Regnorum possessiones ab eodem quo antea, Pastore ZACH. CYGNÆO seniore penderent. Cum autem non satis liqueret, utrum hoc statutum CYGNÆUM solum, an ejus quoque succesores spectaret, illo a. 1774 mortuo nova movebatur de succedentium jure quaestio, quam, post communicatam cum Sveciæ tum temporis ad aulam Russicam Legato, Cubiculario Regio Liberoque Barone FREDRICO VON NOLKEN rem, ita die 12 Martii sequentis anni decedit Summum Imperii Collegium, ut conservanda semper juberetur Ecclesiastica utriusque partis communitas. Fuerat etiam a primis inde hujus confociationis temporibus constitutum, ut sacerdotes parœciæ per suffragia plurima rite electi a Consistorio Borgoënsi confirmarentur, sed parerent, quemadmodum in rebus Svecanæ partis eidem, ita in reliquis (*u*) Fredricshamnenſi Consistorio; pariterque, ut in diebus festis celebrandis Svecanam sequi liceret temporis computandi rationem, a qua tunc quidem parum aut nihil differebat Russica. Nec mutatus iste mos fuit post introductum a 1753 in universam Svecici Regni dominationem Calendarium illud Gregorianum reformatum; excepto tamen festo nativitatis Christi, ejusque primo

---

u) Sic Indices datorum, denatorum, conjugiorum &c. itemque Rationes acceptorum expensorumque Templi atque Eclésiæ quotannis & Borgoam & Fredricshamniam mittere consuevimus, litterasque circulares ab utroque Consistorio accipere, donec edicto Imperiali die 26 Januarii (7 Februarii) h. a. scripto, Consistorium & Wiburgense & Fredricshamniense dissolveretur, Guberniumque Wiburgense totum parere in rebus sacris juberetur Capitulo Borgoënsi.

mo die, qui quidem, post a. 1200, in ipsum diem Epiphaniæ s. trium Regum filii novi incidit, itaque fuit ad hoc saltem tempus celebratus, ut in ipso templo hujus tractaretur festi pericopa, sed in vico quodam remotiore tractus Lappvesiensis, quotannis designando, prioris illius argumentum. Excipere oportet etiam dies natalibus nominibusve personarum augustæ Imperialis familiæ claros, quos nonnisi post transactos plures sub dominatione Rusfica annos, sed ante obitum CYGNÆI senioris, & propria sponte, celebrare inceperunt Sacerdotes Ecclesiæ nostræ; quod quidem ita fieri solet, ut, quoties plures quam duodecim adsint auditores, homilia habeatur aut in dictum quoddam Biblicum, aut in pericopam Epistolicam diei dominicæ proxime antegressæ, quoties autem duodenario minor fuerit præsentium auditorum numerus, vota tantum precesque Deo ferantur. Neque his diebus ab opere ceslat quisquam, nisi per illam ipsam horulam, qua sacra ista peraguntur. Sollemnes precationum pœnitentialesque dies (*allmänna Bönedagar*), ab utraque quidem parte indici, sed eodem quo apud Svecos tempore a tota parœcia celebrari siverunt. Nam aut in eosdem plane dies nonnunquam inciderunt decretæ in utroque regno istius generis supplicationes, aut ita conjungi, nemine vetante, potuerunt, ut præbitura habendis concionibus materiem Scripturæ Sacræ dicta (*Texter* v), quo com-

---

v) Solent illa, in Svecia, in singulos dies tria numero eligi, quorum tamen tertium, concioni vespertinæ (*Aftonsångspredikan*) subtrahendum, in Ecclesiis ruralibus semper omittitur. Sed in Rusfica istorum temporum Fennia, ubi a Wiburgensi & Fredricshamneni Consistoriis alternis annis fuerunt eligenda, auctoritateque Supremi, quod Justitiam curabat, Collegii confirmanda, præter duo ista

commodissime fieri posset modo conneſcerentur; unaque conflaretur matutina homilia (*Ottefångspredikan*) e duobus illis in hunc ufum utrinque deſtinatis, pariterque antemeridiana una (*Högmåsfopredikan*) e duobus proxime ſequentibus componeretur. Conſentaneum de cetero fuit, ut, quamdiu a duobus Imperiis penderent Eccleſiæ noſtræ membra, Summis amborum Magiſtratibus incolumitas a Deo expeteretur; nec æque tamen concorditer æqueque placide in unum templum congregari & in eadem conſpirare vota ſemper licuit. Haud ſemel enim, ſed pluries contrahi in Fennia limitaneam militiam (*militairiſka Gränſe Cordoner*) juſerunt Sveciæ Imperantes, non quidem quod bellum cum potente vicino tum cuperent, ſed his quidem (verſus finem a. 1770 & vere inſequenti) proſtigandæ Peſtis, quæ e Turcarum ſedibus in Ruſſiam proſerpiſſe putabatur, cauſa, tertium ætate anni 1772, ex occaſione mutatæ in Svecia regiminis formæ. Illarum neutra diuturna fuit, ſed multorum tamen incommodorum plena; cum & a templo ſuo adeundo arcerentur Svecanæ partis incolæ, & ſacra ſæpe ſub diva peragere ſepulcraque mortuis ſuis, propter cœmeterii riſte conſecrati defectum, in aliis Eccleſiis quærere cogentur, ipſiſque ſacerdotibus injungeretur ut alii in Svecana, alii in Ruſſica Parœciæ parte, donec liberi transitus concederetur venia, conſtanter habitarent. Nec paribus moleſtiis caruit tertia illa ad ultimum fere anni 1772 tempus extenſa, ſed poſtremo tolerabilior poſt datam demum Svecani tractus habitatoribus veniam ſacras frequentandi ædes & ſuorum funeribus juſta ibidem ſolvendi. Neque valde diſſimilis rerum fuit conditio,

cum

---

priora (*Ottefångs- och Högmåſfo-Texten*), nullum unquam fuit in publicæ pietatis exercitium propoſitum. Cfr. TUNELD l. c. p. 422.

cum mense Majo anni 1798 initioque anni 1801 omne fere; Imperatorio jussu, interciperetur duarum illarum parœciæ partium commercium: sed ita tamen, ut primo illo interclusæ communicationis tempore pateret incolis Svecanæ partis, qui liberi comœatus litteris se apud Commissarium Provinciale Willmanstrandensem muniissent, templi sui adeundi facultas; altero autem, ultra primum anni bimensem haud protracto, Sacerdotum alteri, juniori quidem & ad tempus constituto (*Interims-Predikant*), liceret auditores Sveciæ regno parentes die quovis dominico aut festo invisere, quo in negotio is Gregoriano Calendario, reliqua vero Sacri ministerii membra Juliano, curas suas attemperabant. Diuturnior vero fuit & multis nominibus difficilior perturbatus Ecclesiæ nostræ status, flagrante annis 1788—1790 Rusiam inter Sveciamque bello in duas omnino Ecclesias disiectæ; quare necesse erat novum in Svecana parœciæ parte, idque viæ publicæ & vico *Lahnaniemi* ædibusque, in quibus Judicia territorialia celebrantur (*Tingshusen*) propinquum, adornare atque dedicare cœmeterium (*x*), cultumque Dei publicum jam hic, jam illic, sed plerumque in hujus cœmeterii vicinia celebrare, quæ omnia ut curaret pater meus dilectissimus, relinquenda ipsi fuit diu habitata sedes & in Svecanæ ditionis partem transmigrandum; Sed hisce molestiis optatum attulit finem alma post biennium redintegrata pax, certioreque etiam nuperrima rerum universæ Fenniæ conversio.

---

x) In hoc condi vel hodie a pauperioribus solent defuncti, illis quidem anni temporibus, quibus inviæ aut certe parum meabiles sunt viæ lacusque, & a Sacerdote unam duasve quotannis conciones in vico isto habente solenni ritu inhumari. Solo etiam commendabile est satis idoneo, arenoso.

Incolarum parœciæ nostræ numerus amplitudini locorum (lacubus tamen non tam magnis quam multis interseptorum) nunquam satis respondit. Erant ex recensione anni 1769 in parte Savonica 1580, & biennio post 1658 hominum capita (y); numerabantur in parte Lappvesiensi anno 1797, quo primus ibi habitus est militum delectus, homines virilis sexus 989; dederuntque computationes annorum 1203 & 1810, *illa*: in parte Heinolenſi Satrapiaë subjecta, capita virilis sexus 2556, feminei 2503, in parte a Wiburgensi Gubernio pendente, virilis 1008, feminei 1038, *hæc*: in parte Heinolenſi, sexus masculi 2367, feminei 2277, in parte, Wiburgensi, masculi 950, feminei 984.

y) Abo Tidn. 1772 p. 115 sq.

